

BADEM YETİŞTİRİCİLİĞİ

İklim İsteği :

Yazları sıcak ve kurak,kışları ılık ve yağışlı Akdeniz iklimi idealdir.Ancak odun kısmının kış donlarına daha dayanıklı olması nedeniyle kış soğuklarının fazla olduğu yerlerde de yetişir.Nemli havadan ve soğuk rüzgardan hiç hoşlanmaz.

İlkbaharda erken çiçek açtığı için,geç gelen kırağılarda çiçekleri donar,meyve yapamaz.

Bademlerin kış dinlenme isteği fazla değildir.Bunların çok kısa fakat tam bir dinlenmeye ihtiyaçları vardır.(300-400 saat) Meyvelerin olgunlaşabilmesi için yazın oldukça yüksek sıcaklığa ihtiyaç duyarlar.

Toprak İstekleri:

Toprak bakımından fazla seçici değildir.Hafif derin,süzek ve alüvyal topraklar en idealdir.Ancak kumlu-killi,çakılda ve kireçli topraklarda da yetişebilir,fakat ağır topraklara hiç tahammülü yoktur.

BADEMİN GENEL ÖZELLİKLERİ:

Çiçek Tomurcukları ve Çiçek:

Çiçek tomurcukları ve diğer tomurcuklar bir yıl önceki mayıs ayı başında yaprak koltuklarında görülmeye başlar.Ağustos ve eylül ayında ise çiçek ve diğer tomurcuklar tomurcuk yapısı itibarı ile farklılaşmıştır.Çiçek tomurcukları ağaçların farklı yaştaki dalları ile bunların üzerindeki 2-13cm. uzunluğundaki buket dalcıklarında teşekkül eder.

Meyve:

Bademin esas yenen kısmı tohumdur.Bir iç bademin ticari değerini; İriliği,şekli,rengi,tüylülüğü,düzlüğü,ve çift badem oranı belirler.

Bademler kabuk sertliklerine göre 4' e ayrılırlar.

1-Taş bademi

2-El bademi

3-Sert badem

4-Diş bademi

Yetiştirici açısından iyi bir çeşitte bulunması gereken özellikler şunlardır:

1-Ağacın gelişmesi kuvvetli olmalı.

2-Ağaç bol miktarda çiçek açmalı

3-Çiçeklenme mümkün olduğu kadar geç olmalı

4-Diğer ticari çeşitlerle tozlanabilmeli

5-Bol ve kararlı mahsul vermeli

6-Meyveler aynı zamanda olgunlaşmalı

7-Kolay hasat edilmeli,ancak tohumlar rüzgar etkisiyle dökülmemeli

8-Yeşil kabuğun kavlanması kolay olmalı

9-İkiz iç oranı düşük olmalı

10-İç randıman ve iç badem kalitesi yüksek olmalı

11-Dış şartlara çeşitli hastalık ve zararlılara dayanıklı olmalı

12-Çift badem oranı düşük olmalı

Badem çiçekleri muhakkak başka bir çeşidin dölleyiciliğine ihtiyaç duyar.

Badem Yetiştirilmesi ve Bakımı:

Ülkemizdeki bademlerin bir kısmı tohumdan üretilmiş ağaçlar olmasına rağmen ekonomik olması açısından aşıyla üretimi makbuldür.Yaşlı çöğürler üzerine durgun göz aşısı yapmak en idealidir.Bu amaçla kullanılan anaçlar,badem,şeftali,erik tir.

Bu anaçlar üzerine çiçeklenme zamanı aynı olan veya hiç değilse çakışan çeşitler birlikte dikilmelidir.Ülkemizde kullanılan yabancı çeşitler Nenparcil, Texas, Bartre, Marcona, Caveliana dır.Yerli çeşitler ise 102-13,101-23,104-1,300-1dir

Badem tesisi kurulacağı yer önce derin olarak sürülmelidir. Düz arazilerde kare dikim ,erozyonun söz konusu olduğu meyilli yerlerde ise kontur dikim yapılmalıdır.Meyli fazla olan yerlerde teraslama yapılması gerekir.

Badem çabuk gelişen bir meyve türü olduğundan kuvvetli ve derin topraklarda 8-9m aralık bırakmak gerekmektedir.Zayıf ve az derin topraklar da dikim aralıkları 5-6 m olabilir.Badem kök sistemi kuvvetli gelişen bir meyve türüdür. Yağışı az olan yerlerde ağaçlar gerekli suyu sağlamak için daha büyük kök sistemi geliştireceğinden dikim aralığında ona göre geniş tutulmalıdır.Dikim; Kışı soğuk olan yerlerde martta sıcak olan yerlerde ocakta yapılır.

Toprak İşleme:

Kış yağmurlarını toprakta tutabilmek,verilecek gübreleri toprak altına karıştırmak amacıyla son baharda derin sürüm yapılır. İlkbahar ve yaz aylarında yapılacak sürümler ise yüzeysel olmalıdır.Bu sürümlerde amaç yabancı otları öldürmek,toprağın su kaybını azaltmaktır.

Gübreleme:

Badem yetiştirilen topraklar genellikle fakir olduklarından gübrelemeye önem verilmelidir.Özellikle su tutma kapasitesini arttırmak ve organik gübreleme için çiftlik gübresi kullanılması zorunludur.Azot,fosfor,potasyum gibi bitki besin elementlerinin de toprak ve yaprak analizlerine göre verilmesi uygundur.

Sulama:

Badem susuz şartlarda da yetişebiliyor ise de verimli ve kaliteli ürün elde etmek için yılda 3-4 kez sulanmalıdır.Özellikle meyve gelişme döneminde su ihtiyacının karşılanması zorunludur.Ağaçlar yeterince su almazsa meyvelerde dökülme,zamk çıkarma ve gelişmede gerileme görülür.

Budama:

Yeni kurulan badem bahçelerinde dikimden sonra dikkat edilecek önemli nokta ağaçlara ilk yıldan itibaren istenen taç şeklinin verilmesidir.Sonradan bu amaçla fazla kesim ağaçta kurumalara ve zamklaşmaya sebep olur.

Hasat:

Hasat yönünden bir çeşitte aranan en iyi durum ağaçtaki meyvelerin mümkün olduğu kadar aynı zamanda olgunlaşması ve normal bir silkme ile yere dökülmesidir.

Verim:

Toprağın durumuna ve bakım şartlarına göre bir dekardan elde edilen kabuklu badem miktarı 100-500kg dır.Zayıf topraklarda ise 70-110kg dir.

BADEM DAL KANSERİ HASTALIĞI

Ağaçların kabukları kış sonlarında henüz uyku devresinde iken yaprak döküm yerlerinde kabuk kısmında zamanla uzunlamasına bir çatlaktan odun kısmına doğru yayılan şişkinlikler oluşur.Hastalıklı kabuk dokusu parça parça ayrılır.Gözler etrafına yayılan kanser yaraları ise gözlerin ölmesine ve ürün azalmasına sebep olurlar.Bu kanser yaraları yıldan yıla büyür.Böyle hastalığa yakalanmış ağaçlarda gelişme ve yaprak durumu zayıflar,ağaçlar zamanla kurur.Hastalık enfekteli aşı kalemleri,yağmur, rüzgar ve hasatta kullanılan sıırıklarla yayılır. Mücadelesi için;

a-Aşı kalemlerinin ve aşı aletlerinin temiz olması gerekir.

b-Kanserle bulaşık bahçelerde budama işlemleri ağustos-eylül aylarında.

BADEM İÇ KURDU

Larva saldırısına uğramış bademler çabuk kuruyarak renk değiştirir ve üst kabukdaki açık yeşil renk kaybolarak sarımsı bir renge dönüşür.Kış aylarında ise üst kabuk tamamen esmerleşir.Beslendikçe meyvenin iç kısmını yiyerek tamamen boşaltır.Erginin çıkış yaptığı meyvelerin kabuk kısmında çıkış deliği görülür.Yılda 1 döl verir.Ağaç başına ürün kaybı %48.8'i bulmaktadır.Mücadelesi için;

a-Yeni tesis edilecek bahçelerde bu zararlıya dayanıklı çeşitler dikilmelidir.

b-Hasat sırasında veya kış aylarında ağaçlar üzerindeki ve yere dökülen kurtlu bademlerin toplanıp yakılması veya çok derin toprağa gömülmesi.

c-İlaçlı mücadelesindeki amaç, ağaçları ilaçlı bulundurarak erginlerin çiftleşip yumurta bırakmadan önce yok etmektir. Konu uzmanları tarafından yapılacak incelemeler sonucu ilk ergin dişi çıkışı tespit edildiğinde 1. ilaçlama yapılır.Bundan sonraki ilaçlama zamanları,ergin çıkış süresi,ilaçların etki süresi ve ergin çıkışı süresince meyvelerin sertleşme (sertleşmiş meyveye yumurta bırakamaz) durumuna göre ayarlanır.